

Per 211/1905

10002706, 22

KLONČIŠKA ULICA 100

Gorici, 18. decembra 1905. Tečaj 1

SRSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva
v slovenskem Primorju.

Ureduje in izdaja **Anton Štrekelj**,
državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

List izhaja v začetku in v polovici vsakega
meseca ter stane 2 K na leto. Naročnino
pošiljati je na upravo „Primorskega Gospo-
darja“ v Gorici (Pri rudeči hiši št. 7). MM

Čitajmo kmetijsko časopisje!

Naše kmetsko ljudstvo je na sploh pridno ljudstvo, toda malo preveč starokopitno ali staroverno je. Neče in neče od starih navad, pa obetaj mu tudi zlate gradove. Kaj bodo ti „šolarji“ znali, kako je treba kmetovati, pravijo in ti ubivaj se kolikor hočeš, tvoji dobri nauki so vedno le bob ob steno. Če nisi ravno berač ali cigan, pa ti ne bodo nič verjeli. Ravno narobe naredijo, kar si jih učil. Kaj pa še dobra kmetijska knjiga ali kmetijski časnik! To so sicer dobro došle reči, toda ne za čitanje, marveč za zavijanje tobaka in masla. Kar ni v sanjskih bukvah, v pratiki ali v molitveniku, to je vse od več! Zato pa se ne smemo čuditi, če se število onih kmetovalcev, katerim gré v gospodarstvu vse rakovo pot, pri nas vedno veča in veča.

Naši kmetje so, kakor rečeno po veliki večini pridni delavci, toda razumnih delavcev imamo malo; še manj pa razumnih gospodarjev. Temu pa se ne smemo niti čuditi, kajti noben mojster ni pal še z nebes. Za mojstra se je treba učiti, našemu kmetu pa smrdi navadno to delo in zato tudi malo zna. Osobito za vodstvo kmetije je treba mnogo znanja! Časi, ko je

veljal za dobrega kmeta le oni, ki je krepko udrihal s kopačo in z lopato, so minuli. Dandanes si je tudi v kmetijstvu pridobil razum prvo mesto. Slabotno človeče s par volov in z dobrim plugom napravi v enem dnevu lahko več nego 10 junaških kopačev! V sedanjih časih je kmetovanje pa tudi drugačno nego nekdanj, ko nismo imeli še železnic, cest, parobrodov, strojev in — tuje konkurence. Gospodarju je treba zato mnogo mistiti, kako bi izvlekel iz svojega posestva vsaj toliko, kolikor potrebuje za vsakdanje življenje in del nekoliko tudi za bolezni in stare dni na stran. Ker so dandanašnji naše življenske potrebe in tudi drugi izdatki mnogo večji, nego so bili prej, uporabiti moramo ves svoj razum in vse človeško znanje, da iztisnemo iz svoje zemlje z majhnimi stroški čim več dohodkov ter vtolažimo ž njimi ogromne potrebe.

Da bodemo zamogli to doseči, moramo uporabljati tudi skušnje drugih. Gorjé bi bilo kmetovalcu, če bi moral šele vse sam iznajti in preskušati. Prišel bi kmalu na beraško palico. Da tega ni treba, imamo kmetijske knjige in kmetijsko časopisje, kjer se dajejo kmetovalcu bodisi to ali drugod že preskušeni nauki. Kdor je namreč kaj izumil in preskušal, pa sporoča v časopisju, iz katerega zvé o stvari lahko ves svet. Njegov izum drugi lahko zboljšajo a o zboljšku spet poročajo v časopisju. Na ta način se stvar popolni in lahko jo uporablja vsak kmet, ki čita časopis, seveda ako se zdi primerna na njegovem posestvu. Bog vari, če bi ne bilo časopisja! Lahko rečemo, da bi se naši vinogradi že popolnoma poizgubili. Če bi ne skušal eden, da se pomaga proti grozdi plesnobi z žveplom, proti trtni uši s cepljenjem na ameriško podlago itd., kje bi bile že trte! Mnogokrat se je prišlo do takih skušenj le po naključju. Tako je opazil n. pr. nekdo, da se je trtno listje ob kolih, ki so bili namočeni v modri galici, dobro ohranilo, zato je začel škropiti proti peronospori s to raztopino. Ker je požgala drugemu modra galica listje, hotel je njeno žgečo moč utolažiti z vapnom in skušnja h skušnji so dale tak pomoček proti ti strašni trtni bolezni, kakoršen uporabljamo dandanes. Do tega pa je prišlo polagoma potom časopisja, kjer so se izražala razna mnenja.

Časopisje je toraj najboljše sredstvo za širjenje znanstva, katero si lahko v svoj prid izkoriščamo. Pri nas imamo zadnji

čas sicer tudi kmetijske potovalne učitelje, ki kažejo kmetu ustmeno in praktično, kako mu je v tem ali onem slučaju postopati, toda vsled preobilega delokroga, ne morejo biti ti učitelji vedno in povsod pri roki. V kratkem času, ki jim je na razpolago, tudi jim ni mogoče vsega povedati. Zato je kmetijsko časopisje v prvi vrsti poklicano, da širi nove koristne kmetijske nauke.

Kako se pa naši kmetovalci za to časopisje pobrigajo? Premalo! Pač se dobi tudi pri nas nekoliko zavedniših gospodarjev, ki si naročijo kmetijski list, toda nasproti tolikemu številu kmetskega ljudstva, so ti le neznamenit odstotek. Ves ostali svet brodi po temi. Prostemu ljudstvu smrdi, kakor že zgoraj povedano, skoraj vsaka knjiga, bolj izobraženi se pa rajši bavijo s pustimi političnimi prepiri in s zabavnimi knjigami. Zastonj iščemo pri nas one stanovske zavesti, ki je doma n. pr. med češkim ali še bolj med ameriškim kmetom. Tam je vsakdo, ki je kmet, ponosen na ta stan, pri nas se ga pa sramujemo. Vse smo rajši prej, samo ne kmet. Zato nam ne diši kmetijsko časopisje in kmetijska knjiga. To je tudi uzrok, da je naša slovenska kmetijska literatura tako neznamenita! Pač požrtvovalnosti je treba pri nas, če hoče kedo zalagati kmetijsko berilo. Vse drugače pa izhajajo založniki raznih malovrednih romanov! Gorje nam kmetom, dokler se bodemo tako malo zavedali!

Drugi narodi so spoznali že zdavno vrednost kmetijskega časopisja za kmetijski in ž njim sploh narodni napredek. Zato, ker se v njih mnogo čita, je tam tudi mnogo premoženja, mi smo pa sami reveži, ker le malo beremo. Saj so pri nas če cele vasi, kjer ne dobiš niti enega gospodarskega lista. Mesto pametnega razgovarjanja o raznih kmetijskih predmetih, vidimo zato v takih krajih med sosedi večer ravs in kavš.

Slovensko gospodarsko časopisje, kolikor ga imamo, je jako ceno in zato ne bi smela biti naročnina par borih kronic uzrok naši malomarnosti. Samo z enim dobrim člankom se ti lahko ta naročnina stotero poplača. Nočemo se hvaliti sami s svojim listom, ker nismo v to kompetentni, toda reči moremo, da nam je došlo v tekočem letu na razna svarila in razne opomine precej zahvalnih pisem.

Zato kličemo: naročajte kmetijske časopise in sicer ne samo enega, ampak čim več jih morete! Prazen je izgovor, da ni-

mate časa za čitanje. Osebito sedaj po zimi ga je vedno dovolj. Pa tudi, če bi ga v resnici ne imeli, morali bi si ga v ta namen najti, kajti brez čitanja kmetijskega časopisja, ni kmetijskega napredka, ni blagostanja. Osebito se obračamo na vas dosedanji naši čitatelji s prošnjo, da odpirate tudi vi po svoji moči oči nevednim svojim sosedom. Ko spoznajo ti korist dobrega kmetijskega berila, vam bodo gotovo hvaležni. Prepričani smo, da se ne bo čulo potem več toliko tožb o slabih novih časih, marveč, novi časi prinesejo tudi našemu kmetu boljši kos kruha, nego ga je dobil do sedaj.

Št.

Sadimo maline!

Po primorskih in kranjskih gozdovih, kakor v trnovskem, nanoskem in drugih nahaja se kaj dosti malinovine. Kadar malini ali malnci dozori, nabirajo jih revnejši ljudje ter prodajajo prekupcem. Poslednji jih pa vozijo v velikih množinah v Gorico, posebno pa v Trst in Reko, kjer napravljajo iz njih takozvani malinovec (frambua). Cena takim divjim malinom res ni posebno visoka, vendar se nabiranje izplača, še bolj pa seveda prekupevanju. Prekupec ima kakor pri vsaki kupčiji, tako tudi pri tej, glavni del dobička. Kakor pri nas, nabirajo se gozdni malini tudi na Štajerskem, Niževavstrijskem in drugod ter se prodajajo v mesta. Na Niževavstrijskem pridelujejo pa tudi umetno maline v vrtih, sadovnjakih, posebno pa vinogradih. V znožjih vinogradov dobijo se namreč v dostih krajih v bližini Dunaja jako razširni nasadi malin. Navadno je najnižji pašen vsakega kmečkega vinograda zasajen z malini, pomešanimi z grozdičem sv. Ivana in kosmuljami (bodečim grozdičem). Ker se v takih nasadih malinje okopuje, obrezuje, gnoji, sploh umno obdeluje, doseže se neprimerno veliko lepše, debelejše, osebito pa mnogo prej zrelo sadje, kakor v gozdovih. To obirajo ljudje z veliko pazljivostjo, da se ne poméčka ter ga odnašajo in odvažajo na Dunaj, kjer ima neprimerno višjo ceno, kakor bolj pozno malinje iz gozdov. Tako malinje porablja se večinoma kakor

namizen sad in kvečemu za napravo sladoleda, ne pa za napravo malinovca, ker bi bilo za to porabo že predrago. Kakor se izplača in sicer prav dobro izplača umetno pridelovanje malinja na Nižjeavstrijskem, tako bi se gotovo izplačalo tudi pri nas, ako bi se ga lotili. Na Goriškem, Vipavskem, v Istri, pridelalo bi se lahko maline gotovo vsaj en mesec prej, kakor pridejo one iz gozdov v mesta. Te maline bi bile seveda tudi mnogo boljše, nego so divje in povsem drugačne i tudi cena bi jim bila veliko višja. Zato svetujemo našim gospodarjem, da se lotijo pridelovanja malin. V gozdovih se dobi sajenic v izobilju. Sicer se pa razplodi malinje po koreniničnih izrastkih kaj hitro samo. Vsadimo v vrt le en sam grm, v par letih je vse v malinju.

Za pridelovanje malin, izkoriščalo bi se lahko lege, katere niso za trto več kaj priporočljive, posebno osojne nižave so dobre. Za maline ni treba tako globoko rigolati, kakor za trte. Posadi se lahko na vsak štirjaški meter po eno rastlino. Celo obdelovanje malinov obstoji pa v tem, da se jih vsako leto obreže, vsaj po dvakrat okoplje, pri tem pa tudi kaj pognoji recimo vsako drugo ali tretje leto. Malinje se obrezuje na ta način, da se vse suhe poganke v grmu tik tal izreže in iztrebi. Zgnoji se ji pa priprosto na ta način, da se gnoj ali pa kompost pri okopavanju podkoplje. Na vsak način kaže, da naši gospodarji z umetnim pridelovanjem malin vsaj poskusijo.*)

R. D.

Gnojenje travnikov.

Prava revščina je, če se pogleda, kako se skrbi po nekaterih krajih za travnike. Prav po mačehino! Kmet si misli ponekod, da raste na travniku trava tako sama ob sebi, čemu trošiti toraj. Drugi kmetovalci ne naredijo radi tega ničesar za travnike, ker so podvrženi ti mogoče poplavam In bi jim odnesla voda lahko redilne snovi. Tretji posestniki spet mislijo,

*) V Dutovljah na Krasu donša malinje po vrtovih tamošnjim kmetovalcem lep dobiček, zato se to pridelovanje tam precej širi. Ur.

da je že dovolj, če napeljejo na travnik nekoliko vozov cestnega znoša ali polijejo po njem nekoliko gnojnice. Travnik je sicer tudi za ta majhen dar hvaležen in tam, kjer se je tudi malo gnojilo, bo že boljša košnja, prava skrb za travnike pa se ne omejuje samo na tako enostransko gnojenje.

Ako hočemo imeti na travniku pravo košnjo, torej v resnici mnogo dobrega sena, gnojiti ga moramo ravno tako s vsemi štirimi redilnimi saovmi: fosforno kislino, kalijem, dušikom in vapnom, kakor gnojimo poljščini. Pšenici, ječmenu, ovsu in rži gnoji kmet, ker se mu zdi to samo ob sebi razumljivo in ker vé, da bo drugače jako slaba žetev. In ne spadajo tudi trave v isto rastlinsko skupino kakor pšenica, ječmen itd.? Tudi te poslednje so trave.

Nočemo govoriti, kako je treba travnik oskrbovati, to pa je treba vendarle omeniti, naj se ne gnoji travnika, predno se niso tla s travniško brano vsaj nekoliko razpraskala in prezračila. Ako se dobro povleče travnik z brano podolgoma in povprek, pridejo gnojila mnogo lažej v pravo globočino.

Najboljši čas za gnojenje travnikov je na vsak način jesen. Od 100 poskusov travniškega gnojenja, ki so se vršili po prizadevanju profesorja Pomorskega v Dublanih, pokazalo je 56 odstotkov najboljši uspeh z jesenskim, 21·6% s zimskim in 13·4% s pomladanskim gnojenjem. Kdor gnoji toraj svoje travnike v jeseni in ne čaka uiti zmrzlina, ta dela najbolj pametno.

Za travnike je Tomasova žlindra tako rekoč prirojeno gnojilo. Ta gnoj, ki ima mnogo fosforne kisline, vpliva precej dolgo časa in povspešuje osobito raščo detelje in drugih metuljčastih (sočivnatih) travniških rastlin. Radi velike množine vapna, damo s Tomasovo žlindro tudi 50% te redilne snovi zemlji. Razun s Tomasovo žlindro gnojiti moramo travnike pa tudi z dovoljno množino kalijeve soli. Gnojenje s dušičnatimi gnojili potrebno je samo, kedar smo napravili nov travnik in na popolnoma zanemarjenih senožetih. Ako se je potrosilo po travniku dovolj kalijevih in fosforuih gnojil, poskrbijo sočivnate rastline same za to, da dobé drag dušik iz zraka. Nespametno pa bi bilo, če bi trosili čilski soliter v jeseni ali po zimi, ker bi se ta gnoj po zimi izpral in bi došel v spodnje plasti, kjer ne bi imel nobenega učinka.

Koliko gnojila treba na hektar travnika? Po mnogih poskusih lahko rečemo, da je gnojenje s 600 do 1000 *kg* kajnita ali 200 do 300 *kg* 40% kalijeve soli in 300 do 800 *kg* Tomasove žindre za hektar površine dovolj. Vendar je v tem slučaju pomniti, da treba naslednja leta gnojenje ponoviti, četudi z manjšo množino teh gnojil. Ako se ni pokazal uspeh že v prvem letu, ni treba obupati; Tomasova žindra in kalijeva sol izkoristita fosforno kislino in kali gotovo že pri drugi ali tretji košnji.

K.

Pridelovanje lešnikov.

Lešnik je grmičje, ki je gledé obnebja in zemlje skoraj neobčutljivo in daje že v četrtem ali petem letu po nasadu mnogo sadú. To posebno, ako lešnik pravilno oskrbujemo. V resnici je obžalovanja vredno, da se to grmičje, ki je v vsakem obziru dobičkonosno, pri nas premalo ceni. Koliko praznega zemljišča je še, kjer ne raste radi slabe zemlje drugo sadno drevje! Ako bi se to posadilo z lešniki, imeli bi lahko precejšnje koristi. Tudi kjer hočemo zakriti nelepa mesta v vrtu ali na dvorišču, zasadimo lahko lešnik, tako n. pr. ob gnojišču, kompostu, stranišču itd.

Za obsaditev strmin in brežin je lešnik posebno sposobno drevo. Tudi tam bi se lahko zasadil, kjer raste brezkoristno grmičje. Če pomislimo nadalje, da ne napravlja nabiranje in razpošiljanje sadja posebnih težav, da ne zahteva drevo ali grm posebne oblike in da se skrivajo v lešnikovo grmičje naše koristne ptice jako rade, ne more nam v glavo, zakaj je lešnik pri nas tako malo razširjen.

Lešnik se vzgoji lahko kot debelno drevo, kot grm in tudi v obliki špalirja. Predno se drevesce zasadi, priporočati je, naj se tla 40 do 50 *cm* prekopajo. Če zemljo potem večkrat prerahljamo in pognojimo, pomnožilo se bode tudi število lešnikov. Za pridelovanje lešnikov na veliko, je posebno grm sposobna oblika. Razdalje med posameznimi grmi znaša 2,5 do 3 *m*, če sadimo špalirje, 5 *m*.

Ako lešnik vsako leto obrežemo, se njegova rodovitnost jako poveča. Angleži vzgojujejo lešnik v obliki kotla in ga redno obrezujejo. Tudi gnojijo mu večkrat in močno, s čimur dosežejo nenavadno mnogo sadu. Špalir nima umetno vzgojene oblike. Lešnikove veje privezujejo se samo na dve strani v podobni pihalke. Ta oblika uporablja se z uspehom ob mejah posameznega zemljišča. Pri nji se izrezuje samo pregoste veje in odstranjuje suh les. Lešnik se dá vzgojiti tudi v visoko drevo, kar se godi pa bolj poredkoma. Tako drevje ni toliko razploženo tatvini.

Lešnik se pomnožuje najboljše z grebenicami. V ta namen se pripogne veja do tal, nato se pritrdi tu s kljukico ali z dvema navzkriž potaknjenima količema in slednjič se zasuje tako s zemljo, da moli samo njen vrh iz te. Naslednje leto odrežejo se grebenice od materinega grma. Pomnoževanje s semenom ali s koreninskimi razrastki ni priporočljivo, ker se lešnikova vrsta s tem v največ slučajih poslabša.

Ako se sadijo grmi v vrstah, ki so 5 m narazen, prideluje se lahko med temi vrstami okopavina (krompir, zelje, repa itd.), s čimur se dohodek še zveča.

Lešniki, ki se navadno sadijo pri nas, se delijo lahko v 3 vrste: celski lešnik, Lambertov lešnik in gozdni lešnik.

Celski lešniki so dobili svoje ime od samostana Cel (Zell) v Frankih, kjer so se v veliki množini pridelovali. Poznajo se po kratkih olupkih, ki pokrivajo sad samo do polovice. Celski lešnikov imamo tudi dveh vrst: s podolgastim in z okroglim sadom. Sem spadajo: Rani, dolgi celski lešnik, Landsberški, Betelov, Hemplov itd.

Lambertov lešnik, ki spada v drugi razred, ima bolj dolge olupke nego je sad. Njegovo ime prihaja najbrže od tod, ker zorijo ti lešniki ob sv. Lambertu. Priporočljive vrste so: rudečelistni, beli, Schmidtov. Najbolj debel sad ima rimski lešnik.

V tretji razred spada naš gozdni lešnik. Za pridelovanje ne pride ta lešnik v poštev.

Lešnike je trgati, ko so popolnoma zreli. Kadar se suše jih je večkrat obrniti, da se ne pokvarijo. Iz tega sadu napravlja se tudi, kakor znano, izvrstno olje, ki se različno uporablja.

Četudi ne bo to, kar se je tu povedalo, dalo vsakemu čitatelju povod, da bo sadił lešnike, vendar bo lahko vspodbudila

visoka cena h temu marsikoga, ki ima prazen svet in ne zna, kako bi ga boljše porabil. Poskus se bo gotovo izplačal. Še mnogo je pri nas puščav, ki bi se dale z lešnikovimi nasadi dobro izkoristiti.

P. L.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Zakaj je treba vino pretočiti? — Vino se pretaka iz trojnega namena: 1. da se bolj včisti, 2. da dobi boljši okus in 3. da postane bolj stalno. S pretakanjem ločimo namreč vino od drožja, ki prouzroča navadno razne bolezni v vinu, kakor je birsa, grenkoba, duh po gnilih jajcah itd. S tem da pride vino pri pretakanju na zrak, spoji se pa tudi beljakovina, ki se nahaja v vinu s zrakom in se strdi. Vsled tega vidimo, da se vino po pretakanju moti. Ta strjena beljakovina začne pa kmalu padati na dno posode in seboj povleče tudi drugo nesnago, ki je v vina. S tem dobimo toraj bolj čisto vino. Zrak pa vpliva tudi na druge tvarine, ki se nahajajo v njem, zato dobi vino po pretakanju okus po starini, ono postane toraj boljše. Mlado vino pretočiti je vsaj trikrat v letu in sicer prvič, ko mošt popolnoma povré, toraj po sv. Martinu; drugič predno se začne klet spomladi segrevati, to je meseca aprila in tretjič enkrat poleti (julija ali avgusta). Kdor ni toraj še pretočil letošnjega vina, naj stori to v kratkem.

Cepljenke ali divjake? — Naši vinogradniki so v tem oziru jako različnega mnenja. Nekateri pravijo, da dobijo s zelenim cepljenjem v vinogradu samem boljše uspehe, nego ako zasajajo že gotove cepljenke, drugi pa so si vinograd pri tem cepljenju popolnoma pokvarili. Naše mnenje v tem oziru je to-le: Kdor napravi majhen vinograd in je popolnoma izurjen v zelenem cepljenju, ta bo gotovo dosegel ž njim dobre uspehe. Kdor je pa odvisen od tujih delavcev in napravlja velik vinograd, temu svetujemo naj si rajši kupi dobre cepljenke. Res stanejo te precej denarja, toda ž njimi dobi enakomeren vinograd, ki mu bo delal veselje. Osebito priporočamo sajenje cepljenk za one kraje, kjer imajo hudo peronosporo. Ta je

namreč čestokrat uzrok, da zeleno cepljenje popolnoma spodleti. Vsekakor se dá zeleno cepljenje precej spolniti s cepljenjem v oko ali še boljše, kakor so pokazale letošnje skušnje, s cepljenjem v piščalo. Ako se je zeleno cepljenje dobro sponeslo, je trta v tretjem letu navadno bolj močna, nego, če smo sadili cepljenko.

Kje napravljajmo nove vinograde? — Naši vinogradniki imajo navado, da zasajajo trte vedno le tje, kjer so rastle prej. Trtna uš še ni niti vseh trt pomorila, pa že začenjajo z novim nasadom. Ker ostane pri tem delu v zemlji mnogo starih korenin, ki začnejo plesniti, preide ta plesnoba prav lahko tudi na ameriške trte, katere so ji posebno podvržene. Zato priporočamo, naj se čaka z novim nasadom toliko časa, da stare korenine sprhnejo, kar se dogodi v treh ali štirih letih potem, ko smo trte izruli. Med tem časom je najboljše, če posejemo po vinogradu lucerno ali nemško deteljo, ki zemljo nekako pognoji. Bolj se priporoča, da napravljajmo nove vinograde v novem svetu. Tu se bo ameriška trta mnogo boljše sponašala in zato poplača večje stroške v kratkem z boljšo trgatvijo. Osobito so priležni za vinograde proti solncu viseči prašniki in travniki, ker je tod spodnja zemlja še pepolnoma čila. Iztrebljene šume so tudi priležne za nove vinograde, toda manj nego gola zemljišča.

Sajenje sadnega drevja ni tako lahko delo, kakor bi kedo mislil. Čestokrat je ravno slabo sajenje krivo, da drevo ne raste ali celo pomrje. Nekateri naši posestniki so mnenja, da je tem boljše, čim bolj globoko drevo zagrnemo. Temu pa ni tako! V globočini ne dobijo korenine dovolj zraka in drevo boleha. Preplitvo seveda tudi ne smemo zasajati, ker bi drevescu lahko suša škodila. Najboljše je, če zasadimo mlado drevo v tisto globočino, kakor je rastlo prej, kvečemu za dva, tri prste bolj globoko, ker se zemlja nekoliko vleže. Predno drevo zasajamo, prikrajšamo mu gladko vse pokvarjene korenine in take korenine, ki se križajo, odrežimo. Preveč seveda ne smemo striči, osobito pa ne na drobnih koreninicah. Tako pripravljeno drevo denimo v blato, ki ga napravimo iz nekoliko zemlje, kravjeka in vode. V tem blatju namaka se drevesce lahko tudi par dni, potrebno pa seveda to ni, četudi je priporočljivo oso-

bifo za hruške, ki se prerade posuše. S tem se korenine osvežijo. Glavni namen blata pa je ta, da obdá korenine z drobno skorjo, s čimur se zabrani koreninska plesnoba. Take korenine poganjajo tudi mnogo lažje sesalnice. Predno sadimo je tudi dobro, če postavimo drevescu močan, raven kol, ki je 8 do 10 cm debel. Akacijevo kolje ni za rabo, ker se zvije. Ob tem kolu nasujemo nato zemljo v podobi majhnega hribčka a na ta hribček postavimo drevesce. Korenike je treba na vse strani enakomerno razgrniti ter nato pokriti z rahlo zemljo. Med tem delom je drevesce večkrat potresti, da pride rahla zemlja tudi pod korenine in se zabranijo s tem votline. Gnoj dé drevescu jako dobro, rabiti pa moramo že popolnoma vdelanega ali sprhlega. Gnoja ne smemo deti naravnost na korenine, marveč okoli 10 cm nad nje. Ko smo jamo zasuli, razgrnimo rahlo zemljo tako, da se napravi okoli drevesca majhna dolinica, ki bo nabirala vodo. Ne zagrniti toraj zemlje v podobi hribčka, ker bi s tem vodo od drevesca odvajali. Dokler se zemlja ne vleže, ne smemo drevesca pretrdno privezati h steburu, da se ne napravijo pod koreninami praznote, ki bi drevescu seveda škodile. Ako sadimo drevo v suho zemljo, dobro je, če ga po sajenju nekoliko zalijemo. To delo se priporoča posebno pri hruškah.

Snaženje sadnega drevja po zimí. — Ob deblih starega sadnega drevja lahko mnogokrat opazujemo, kako se zarašča mah, pod katerim tiči plesnjiva stara skorja, katera vsled mahu ne more odpasti. Ondí je potem pravo zavetje raznovrstnemu mrčesu in njegovej zalegi. Da vsled teh zajedavcev drevo hira, je lahko razumeti in pameten sadjar bode skrbel, da se ta nadloga odstrani.

Mah pa se more odstraniti le z orodjem, enakim onemu, s katerim praska dimnikar saje. Takšna, nalašč za to pripravljena „grebljica“ se pritrdi na primerno dolg drog, da se lažje doseže ž njim višino debla in stranske veje. Praskati pa se mora ob vlažnem vremenu, ko se mah lažje odlušči od skorje in je le ta bolj opolzla. Pri tem delu treba je velike previdnosti, da ne ranimo z odstranjenjem mahu nežne skorje pod njim. Odstrgani mah in stara skorja mora se odstraniti in sežgati. Sploh se mora sedaj porabiti vsako sredstvo, da se mrčes kolikor mogoče, pokonča. Narlažje se to zgodi, ako pred škraba-

njem položimo pod drevo stare rjuhe, na katere padajo mah in skorja, kar se vse potem odstrani. Ako tega nismo storili, temuž ostrgane smeti pustili ležati na tleh, storilo se je le polovico dela. Na tla padli mrčes se v spomladni gorkoti zopet oživi, pa takoj zleze na drevo, kjer pokončuje mlado brstje in cvetje.

Z obstrgavanjem drevja združi se tudi mazanje z vapnom. Vapno namreč upliva na rast in pomlajenje skorje, deblo se zato lažje širi in raste. S tem, da odstranimo vrhno skorjo in mah, odpravimo nekako vez, katera je drevo objemala in ovirala v rašči. Vapno vniči še zadnji mrčes in drevo se čisto prerodi. Omenja se še, da je boljše rabiti čvrsto in dobro ugašeno vapno, nego staro, suho in slabo.

Poleg češkega — Pohorski.

Ponarejanje otrobov je nekaj navadnega. Večinoma se stavijo med pšenične in ržene otrobe, ovseni, rajžni, sirkovi otrobi, ki pa nimajo skoraj nobene vrednosti in so kakor zmleto piljenje. Kdor kupuje večje množine otrobov, pogodi naj se za čiste in neponarejene ter naj jih dá, ko je blago sprejel, preiskati.

Vrednost človeških odpadkov. — Odrasel človek pridela na leto povprečno 563 kg mokrih in trdih odpadkov, ki se cenijo na 12 do 15 K. Iz tega razvidimo, kako slabo gospodarijo oni kmetovalci, ki zametajo straniščno. Dobro stranišče je toraj pri kmetu velike važnosti.

Shranjenje jajec v soli. — Ta novi poskus shranjevanja jajec vrši se tako le: V velik lonec ali pa v leseni badenj (vedro) nasujemo na dno debelo vrsto soli, nato pa polagamo jajca, jedno od drugega toliko narazen, da se ne dotikajo. Sedaj previdno zakrijemo ta jajca zopet s soljo in polagamo drugo vrsto jajec. Tako napravljamo, dokler je posoda polna. Na vrhu se mora pridjati še obilnejša plast soli in posodo dobro zakriti.

Tako okovarjena jajca dajo se čez celo zimo shraniti, ne da bi se skvarila. Največ vredno pri tem načinu je to, da se beljak teh jajec lahko vporablja kakor od svežih, kar se pri jajcih, shranjenih v vapnu ne more reči. Ondi postane beljak navadno več ali manj vodén, ali pa se še celó pokvari. Nasproti pa v soli shranjenih jajec ostane duh in okus, kakor svežih. Pozabiti pač se ne sme, da se mora sol v ta namen lepo pre-

sušiti in potem posoda z jajci vred na suhem mestu shraniti. Priporoča se ob enem tudi, da se sol jemlje le za jedenkratno porabo, ob drugej priliki naj se vzame zopet nova.

Pohorski.

Kako molzti kravo, katera brca? — Dostikrat se prigodi, da se nektera krava ne more privaditi sesanju teleta in molzenju. Brca in skače tako, da je nevarno sestiti k nji. Večinoma je temu krivo to, da je dobila krava od teleta ogrizene sesce ali tudi drugače ranjeno ali obolelo vime. S početka jame toraj krava brcati vsled bolesti, nato se temu privadi, kar se zgodi zlasti, ako se surovo ravna z njo. Takrat se žival že naprej boji molzenja in je vsa iz sebe ob tem času.

Veliko sredstev se je že uporabljalo v ta namen, da bi se žival privadila k miru ob molzenju, pa malo jih je imelo zaželjeni uspeh. Tukaj navedem pomoček, kateri je najbolj priprost pripraven in — zagotavlja se — siguren, da odpravi to napako.

Pred molzenjem naj se v mrzlo vodo namoči kak star, pa debel žakelj, za silo ožmé, pa mrzel položi kravi čez hrbtanec (križ). Ako se kmalo žakelj segreje, treba ga zopet v vodi shladiti in na kravo deti. Takov prijeten hlad kaj dobro vpliva na živce živali. da se ta umiri in dá brez nevarnosti pomolzti. Ko se je krava temu že privadila, velja tudi suhi žakelj ali robec za odevanje, dokler naposled še tega ni več treba.

Pohorski.

Zmečkanje prascev, kako zabraniti? — Mnogokrat se sliši tožbe, da svinja takoj prve dni po skotenju mladičev, te povalja in zaduši. To se zgodi posebno takrat, ako je svinja debela in vsled tega okorna. Vleže se kakor klada in četudi morda mladič pod njo še zacvili, — prepozno je. Tej nezgodi se da za časa pomagati s tem, da svinjo prasico preveč ne odebimo. To pa se zgodi, ako ji že več časa pred prasenjem dajemo zadostne sicer, ali manj tečne hrane.

Da se zabrani to nesrečo, napravi naj se v hlevu okoli svinje redko ograjo iz 40 cm dolgih pokončnih kolov. Ti pa naj bodo precej oddaljeni od stene in jeden od družega, da se mladič, ako se svinja vleže, lahko med količi umakne na varno. Zraven tega se priporoča rabiti le bolj kratko nastilje, kajti v dolgej slami ali v praprotnu se mladič lahko zamota in starka ga kmalo pohodi.

V noči, kadar pričakujemo skotenje prascsev in tudi še po 4—5 noči pozneje svetuje se nastaviti v hlevu luč in zraven pametnega človeka za morebitno potrebo. Seveda mora se radi varnosti luči in tudi drugače vse poskrbeti. *Poh.*

Zaplodimo si akacijo, ki nima trnja! — Kako velike dobrote je akacija za vinorodne kraje, v katerih je še malo ali celo nič gozdov, ni treba šele pojasnjevati. Velik križ je pa pri navadni akaciji njeno trnje ali zbadki, kateri napravo kolja za trte jako podražijo. V novejšem času priporočevati se je začelo v namen pridelovanja kolja za vinograde akacijo, katera ima sicer vse tiste lastnosti kakor navadna, le trnja ne. Gotovo je popolnoma odveč, če bi našim skušenim gospodarjem — vinogradnikom zaploditev te vrste akacije šele na dolgo in široko priporočali. Kdor bi kotel zvedeti kje se jo dobi, obrne naj se na gospoda B. Skalicky-ja, c. kr. vinarskega nadzornika za Kranjsko v Novem mestu. *R. D.*

Driska pri prascih. — Prasci dobijo drisko najbolj pogosto, ko so stari par tednov. Bolezen se pojavi navadno naglo, včasih kakor kuga, hrana se živinčetu ugabi, tembolj jo pa žeja, zato hlasta po gnojnici in scalnici. Žival postane vsa omôtena in žalostna, kaže že na zunaj, da čuti bolečine, zariva se v steljo in gnoj, blato mu je sluznato in redko ter diši po kislini. Slabo nastilje, nesnažnost v hrani, včasih tudi premočno krmljenje svinje, ki ima obilo mastnega mleka, so navadno uzroki te bolezni. Tudi se pojavi ta bolezen, ako se svinja v mrzlem času izpusti na prosto ter se tu prehladi. Najprej moramo poiskati uzrok bolezni in ga odstraniti. Prasci se morajo hraniti na gorkem in hlev se med tem razkuži s 3°/_o lysolom ali pa krolinom. Kot zdravilo rabi se kislina salicylova in tanin, vsakega 0·25 *gr* v kamiličnem čaju.

Večkrat pa se nahaja ta bolezen v zvezi z drugimi, na primer s slabokrvnostjo. Takšne živali se navadno prvih par tednov na videz dobro počutijo, rastejo in se debelê. Nagloma pa začnó hirati, koža in kožica okoli oči in nosa obledi, žival začne kašljati in težko dihati, nakar dobi narhujšo drisko, vsled katere navadno pogine. Kot glavni uzrok te bolezni je kakor rečeno, v slabokrvnosti in preveč rejeni život, kar se zgodi narvečkrat v rodu jednega plemena in pa ob preveč redilni

hrani. Zlasti pleme jorkširsko, ako je čisto, je tej bolezni jako podvrženo, ker se preveč naglo redi. Torej je svetovati živino-rejcem, da svoje plemenske svinje dajo križati in plemeniti z drugimi dobrimi vrstami. kar se v svinjereji splošno priporoča.

Po češkem — Pohorski.

POROČILA.

Naročnikom. — Z današnjo številko končujemo prvi letnik „Primorskega Gospodarja“. V koliko smo dosegli dane obljube, to naj sodijo cenjeni čitatelji. Naredili smo, kar smo mogli v naših skromnih razmerah narediti. Z novim letom začenja list v isti obliki svoj drugi letnik. Prizadevali si bomo hoditi po začrtani poti in dobiti novih sotrudnikov. Naročnina znaša kakor do sedaj 2 K na leto. Da nam bo pa lažej list izdajati, prosimo, da se pošlje ta naročnina naprej. Kdor ne bo hotel lista v drugem letu obdržati, naj nam vrne koj prvo številko, da nam prihrani nadaljne stroške. Udje Goriškega kmetijskega društva dobivali bodo list brezplačno. Ker ni še mnogo njih poravnalo naročnine za tekoče leto, prosimo, naj storé to čim prej, ker imamo s izdajo lista ogromne stroške. Dve kroni zmore pač vsakdo.

O ti priliki se moramo zahvaliti našim dosedanjim sotrudnikom, osobito pa gospodu Rih. Doléncu, vodji dež. kmetijske šole na Grmu in g. Pohorskemu za njune lepe prispevke.

Nekoliko sadnih dreves in sicer jablan in marelic, cepljenih, s krasnim deblom in vrhom oddá lahko še vedno Goriško kmet. društvo onim društvenikom, ki se podvržejo, da bodo to drevje pravilno zasadili. Za ude znaša cena samo 20 vin. Drevesca so vredna najmanj 1 K. Čim prej se kedo prijavi, prej dobi drevesca.

O petrini. — Iz Rihemberga nam pišejo: Večina kmetov ni zaupalo uspehu mazila Petrine proti zmrzlikarju. — Danes peljemo podpisani lahko vsakega nevernega Tomaža k deblom, katerim smo privezali obročke z mazilom, da se na lastne oči

prepričajo, koliko metuljevih kratkokrilih samic se je nalovilo. Nekteri pasovi so vsi sivi tega mrčesa in smo gotovi, da ne bo na teh češnjah v prihodnji pomladi gosenic pedica.

Maks Ličen,
veleposestnik.

Albert Kodrič,
Vidmaršče, 3.

Platnice za „Prim. Gospodarja“. — Knjigovez Iv. Bednařik v Gorici (Via Vetturini 3) izdelal je jako lične platnice s podobo za naš list. Kdor misli dati list vezati, pošlje naj ga gornjemu knjigovezu. Lahko dobi pri njem tudi samo platnice. Če manjka komu kaka številka lista, dodá mu jo on proti doplačilu 20 vin.

„Gospodarski nauki“ se imenuje knjiga, katero je podarila letos družba sv. Mohorja svojim udom. Ker jo ima večina naših čitateljev, zato ni treba, da jo posebe opisujemo. Rečemo naj samo, da je knjiga zlata vredna. Zato jo prav iskreno priporočamo našim kmetovalcem, naj jo pridno prebirajo in gotovo bodo imeli od nje mnogo dobička. Želeti bi bilo, da bi izdajala družba sv. Mohorja „Gospodarske nauke“ redno vsako leto.

Razstavo klavne živine priredi po prizadevanju kmetijskega ministerstva kmetijska družba na Dunaju s sodelovanjem glavnih korporacij drugih dežel, ki pridejo v poštev, o veliki noči. S to razstavo se združi tudi razstava rib in pitane perutnine. Država bo to razstavo podpirala in dovoli tudi državne premije.

Ivan Bednařik v GORICI, 0000
via Vetturini 3,
priporoča svojo **knjigoveznico**.

Rot opravnik išče službe priden mladenič, ki je svršil kmetijsko šolo v Gorici. Ponudbe je pošiljati na upravo „Pr. Gosp.“

Anton Jerkič, odlikovani fotograf v Gorici, Gosposka ulica št. 7. se priporoča svojim rojakom. 00000000000000000000

Ivan Kravos v GORICI, 00000
na Kornu št 11,
priporoča svojo sedlarsko delavnico.

Cepljenke laške graševine (l. rizlinga,) silvanca in žlahtnine ter več tisoč korenjakov riparije portalis ima na prodaj **Simon Potočnik, pos. v Žetalih Štajersko**). Cena za 1000 cepljenk 140 K, za manjše množine po 15 K stotina. Korenjaki prve vrste 2 K stotina.

Iščejo se amerikske kolči, ki so godne za cepljenje. Ponudba na upravo lista.

Na prodaj je več tisoč krepko okoreninčenih amerikskih bilf. Naslov pove upravništvo „Prim. Gosp.“

Cepljene trte najboljših vrst se oddajo. Po-
prašati pri upravništvu „Prim. Gosp.“

Bikca starega 8 tednov čiste gornje-
inodolske pasme proda Jos.
Komel v Šempasu št. 4.

Vinogradnikom naznanjam, da imam na prodaj več
tisoč na zeleno in na suho cepljenih
trt, raznih dobrih, belih in črnih
vrst. Cepljenke so izvrstno oko-
reničene in dobro zaraščene. Imam tudi več tisoč divjih bičf. Cene so prav nizke
in se razvidijo iz cenika, katerega pošiljam na zahtevanje brezplačno. — Za
obilno naročbo se priporoča **Josip Cottič**, vinogradnik v Vrhpolju, p. Vipava.

Išče se
za večje posestvo na Vipavskem
nadzornik delavcem,

vešč kmetijskega gospodarstva, pisave in računstva. — Prednost
imajo oni, kateri se izkažejo, da so že opravljali enako službo.
Plača po dogovoru. Več pove upravništvo tega lista.

♦ ♦ ♦ ♦ **SVOJI K SVOJIM!** ♦ ♦ ♦ ♦

I. DRUFOVKA -- GORICA

GLAVNA ZALOGA: Gosposka ulica št. 3. MMMM

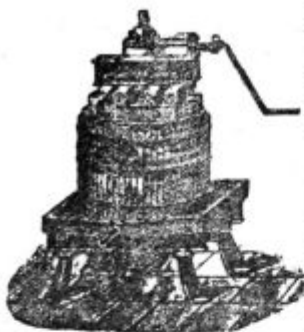
PODRUŽNICI: Gorica Raštelj št. 3 in Sežana.

Odlikovana tvornica nadplatov, tovarna usnja na
paro, velika zaloga domačega in inozemskega usnja
ter vseh potrebščin za črevljarje, usnje za sed-
larje, knjigoveze in tapetarje. Glavna zaloga
leščila v korist družbi sv. Cirila in Metoda.

Ustanovl. i. 1866.

Telefon šte. 62.

Ceniki na zahtevo
zastonj in franko.

Grozne stiskalnice z diferencjalno pripravo za pritisk, M.M.M.M.M.
Škropilnice proti strupeni rosi, M.M.M.M.
Žveplalnike, Stiskalnice za olje, kakor tudi vse druge kmetijske stroje prodaja po tvorničnih cenah

IG. HELLER na Dunaju

II. Praterstrasse 49

— Ceniki brezplačno in prosto poštnine.

Na Primorskem največa zaloga

lesene in lončene robe

je ona

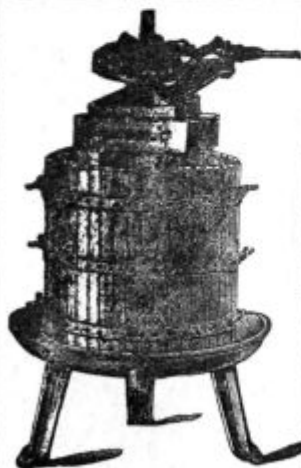
Mihe Kozman-a

v Gorici (Raštelj št. 27., nasproti lekarne).

Tu dobiš n. pr. vsakovrstne grablje, ročaje za kose, brente za grozdje in one za škropilnice, vinske sodčke, beriglice, škafe, goliče, nečke, samokolnice, lesene lopate, sita, rešeta, košare fine in one za razpošiljatev sadja, krogle, slamnate klobuke, metle, ribeže, stolice, lonce, sklepe, krošnike itd. itd. vse kar rabimo na kmetiji.

Priporoča se našim gospodarjem in gospodinjam.

Najboljše stiskalnice za vino

Stiskalnica za vino.

in **OLJKE** so naše stiskalnice „**HERRUL**“

najnovjšega in najboljšega sestavaz dvojnim in neprotiranim pritiskalom; zajamčeno najboljšo delovanje, ki prekaša vse druge stiskalnice; hidravlična stiskalnica, najboljšo avtomatično patentovane škropilnice „**SYPHONIA**“ ki delujejo same od sebe, ne da bi jih bilo treba goniti. Plugji, mlinci za grozdje, sadje in oljke. Rebkalnice za grozdje. Vinogradiški plugji. Sušilnice za sadje in druge vegetalne, življenske in mineralne pridelke. Stiskalnice za seno, slamo itd. na roko. Mlatilnice za žito, čistilnice, rešetalnice. Slamorenice, ročni mlinci za žito v razni velikosti in vsi drugi stroji za poljedelstvo, ledelnice in prodaja s jamstvom kot posebnost najnovejšo, izborna izdelane, kot najboljšo pripravnost in odlikovane sestavi

Ph. Mayfart & Co

tovarna za poljedelske in vinske stroje na **DUNAJU**, II. Taborstrasse št. 71.

Automat. škropilnica.

Oblikovani v vsak delovah svetih s nad 300 zlatimi in srebrnimi kolajnimi. Čestiti s podobami in množičevina pokvalna pisma. — Razprodajalci in zastopniki so: **IGNAJ** povsodi, kjerčje nimamo zastopani.

Pristni

Alfa-Laval

so glede trajnosti,
zmožnosti in čistega
posnemanja

posnemalniki

NEDOSEŽNI.

Nad pol milijona posnemalnikov v rabi in z nad 600
prvih nagrad odlikovani.

Ceniki brezplačno in prosto poštne.

Akcijska družba

**ALFA SEPARATOR
PRAGA * DUNAJ**

Tvornica najboljših mlekarskih
strojev in priprav.

Zastopniki se povsod iščejo. *

V varstvo proti škodljivcem sadnih in vrtnih nasadov. Sadne in vrtné škropilnice „**Majhen čudež**“, ki se lahko nosijo, vozijo, se gonijo z roko ali s vprego.

Škropilnice proti peronospori „**Austria**“. Razpršilnik za žveplo „**Vindobona**“. Spricalka za žvepleni ogljik „**Kober**“. Samodelujoč razpršilnik „**Ideal**“. M M M M M M M M
Priprave so zavarovane s patentom in so se nagradile na razstavah in konkurenčnih zbirkah s prvimi darili.

Prodaja s polnim jamstvom

FRAN NECHVILE, DUNAJ, V/I Margaretenstrasse 98.

tovarna vinarekkih priprav, kitarakkih strojev in železnine. M M M M M M M M

SAUNIG & DEKLEVA

9 Gorica, magistralna ulica št. 1.

Največja zaloga šivalnih strojev, tudi za vezanje (rekamfranje), dvo-koles, slamosaric in mlačnih posnemalnikov (centrifug). „*“

Prodaja se tudi proti plačevanju na obroke!

Denar prihrani

kdor kupi izgotovljeno pohištvo pri

ANTON BREŠČAK

Gorica, Gosposka ulica št. 14

Via Signori

kateri ima v zalogi najboljšo izbero pohištva

vseh slogov, za vsaki stan, priprostega in najfinejšega izdelka. Različno pohištvo iz železa, podobe na šipe in platno, ogledala, žime in platno.

Lastna delavnica za tapecirano pohištvo.

Cene brez konkurence.

Daje se tudi na obroke.